

ר' עובדיה מברטנורא

היא שפה גבוהה המקפת את הגיד סביב, וממנה משפע ויורד לראשו. ובשר החופה את [רוב] העטרה דקתני מתניתין, לא תימא רוב הקיפה אלא אפילו רוב גבהה במקום אחד: אינו אוכל בתרומה. אם כהן הוא, דכהן ערל אסור לאכול בתרומה. נאמר בפסח (שמות י') תושב ושכיר לא יאכל בו ונאמר בתרומה (ויקרא כ"ב) תושב כהן ושכיר לא יאכל בו, מה פסח אסור לערל אף תרומה אסורה לערל: ואם היה בעל בשר. שהיה שמן ונראה בשר שלמעלה מערלתו לאחר שנטלה הערלה כולה כאילו אותו בשר חוזר וחופה את הגיד: מתקנו. ומשפע באזמל מאותו עובי: מפני מראית העין. שלא יהא נראה כערל: ולא פרע. לא גילה: כאילו לא מל. וישוב ויפרע, ואפילו סלק ידו ממנה. וכל זמן שהוא מתעסק במילה בשבת חותך בין ציצין המעכבין בין ציצין שאין מעכבין. לאחר שסלק ידו, על ציצין המעכבין חוזר, על ציצין שאינן מעכבין אינו חוזר: כ א רבי אליעזר אומר תולין את המשמרת. שמשננים בה שמרי יין, ומותח את פיה לכל צד בעגול ונעשה כאהל על חלל הכלי. ואע"ג דעביד אהל שרי ביום טוב, דס"ל לר"א מכשירי אוכל נפש שאפשר לעשותן מערב יום טוב. טוב מותר לעשותן ביום טוב. אבל בשבת [תולה] לכתחלה לא, אבל אם תלויה היא נותנין

כהן ונשארו ציצין המעכבין את המילה, שדינו ככהן ערל, ולמדין בגזרה שווה מפסח, מה פסח אסור לערל, אף תרומה אסורה לערל. **וְאִם הָיָה הַתִּינוּק בְּעַל בָּשָׂר** - שָׁמֹן, ולאחר שניטלה הערלה כולה עדיין נראה כאילו חופה העור את רוב העטרה - **מִתְקַנּוּ** וחותכו **מִפְּנֵי מְרֵאִית הָעֵינַן** שלא יראה כערל.

מִלְּוֹלָא פְּרַע אֶת הַמִּילָה - לא קרע את הקרום הדק שתחת הערלה וגילה את העטרה, הרי זה **כְּאִילוֹ לֹא מָל** וחייב לחזור ולפרוע:

פרק עשרים

דיני מכשירי אוכל נפש ביום טוב

משנה א

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: תוֹלִין וּמוֹתְחִים אֶת הַמְּשֻׁמֶרֶת - מסגנת על פי הכלי כדי לסגן לתוכו את היין ביום טוב שאף על פי שעושה אוהל, מותר, שסובר רבי אליעזר: אף מכשירי אוכל נפש שאפשר לעשותם מערב יום טוב - מותר לעשותם ביום טוב, וְנוֹתְנִין שמרי יין לשם סינון לְתִלוּיָהּ - למסגנת שכבר תלויה בַּשֶּׁבֶת ואינו כבורר בשבת, שאין זו דרך ברירה. אבל אסור לתלות לכתחילה את המשמרת על הכלי בשבת, משום עשיית אוהל. **וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: אֵין תוֹלִין אֶת הַמְּשֻׁמֶרֶת בְּיוֹם טוֹב** וכל שכן בשבת, שסוברים חכמים שמכשירי אוכל נפש שאפשר לעשותם מערב יום טוב אסור לעשותם ביום טוב, **וְאֵין נוֹתְנִין לְתִלוּיָהּ בַּשֶּׁבֶת** מפני שזו תולדת ברירה. **אֲבָל נוֹתְנִין לְתִלוּיָהּ בְּיוֹם טוֹב** שהואיל וצורך אוכל נפש הוא, מותר:

לתוכה שמרים ומסננין, דאין דרך בורר בכך: אין תולין את המשמרת. דעביד אהל עראי ומחזי כמעשה חול: ואין נותנים לתלויה בשבת. דהוה תולדת בורר או מרקד. והלכה כחכמים:

משנה ב

נֹתְנִין בשבת **מִים עַל גְּבֵי שְׁמָרִים** הנתונים במשמרת מערב שבת **בְּשִׁבְלִי שְׂיִצְלוּ** - שיהיו צלולים, והיין שנשאר בהם יזוב מהם, **וּמְסַנְיִין** בשבת **אֶת הַיַּיִן בְּסוּדְרִין** המיוחדים לסינון **וּבְכַפִּיפָה** - סל **מְצַרִית** ואין זה ברירה משום שהיין ראוי לשתיה גם בלי הסינון, וכשמסנן בסודרין או בכפיפה משנה מדרך חול¹⁹², **וְנֹתְנִין** בשבת **בִּיצָה** טרופה **בְּמִסְנַנְתָּ שֶׁל חֶרְדֵּל** - שיש בה חרדל, ועושים כך כדי שהחלמון המסתנן עם החרדל יתן לו גוון. ואיך זה בורר, שגם החלבון הנשאר במסננת הוא אוכל.

וְעוֹשִׂין אֲנוּמְלִין¹⁹³ - תערובת של יין, דבש ופלפלים **בְּשִׁבְתָּ. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: בְּשִׁבְתָּ** אין עושים אנומלין אלא **בְּכֹס** היינו בכמות קטנה, ולא יותר, משום טרחה, **בְּיוֹם טוֹב** עושים **בְּלִגְיִן** - כלי גדול יותר, **וּבְמוֹעֵד** - חול המועד מותר אפילו **בְּחֻבִיתָּ. רַבִּי צְדוֹק אָמַר: הַכֹּל לְפִי** מספר **הָאוֹרְחִין** שיש לו, אם יש לו אורחין מרובין, עושה הרבה, בין בשבת בין ביום טוב ובין במועד:

מלאכות האסורות בשבת כדרך שעושים אותם בחול

משנה ג

אֵין שוֹרִין בשבת **אֶת הַחֲלָתִית** - מין צמח, ושותין אותו לרפואת הלב **בְּפוֹשְׂרִין** - מים פושרים, לפי **ג** חלתית. כך שמה בערבי, והיא חמה ונוהגין לאכלה במקומות הקרים, ואין שורין אותה בשבת

ר' עובדיה מברטנורא

ב נותנים מים. בשבת על גבי שמרים הנתונים במשמרת מבעוד יום. כדי שיצלו, שיהיו השמרים צלולים ויזוב כל יינם. פירוש אחר על גבי שמרים שנשארו בחבית, וקולטין המים טעם היין ומוציאין אותן בשבת ושותים אותן ואין בזה משום בורר: את היין. מפני הקמחים לבנים שמתהווים בו: בסודרין. המיוחדין לכך. וליכא למיגזר דלמא סחיט להו, הואיל ועשוין למלאכה זו. והוא שלא יעשה בידו בסודר כמין גומא כפי הכלי כדי שירד היין במדרון, שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול: ובכפיפה מצרית. סל העשוי מצורי הדקל. והוא שלא תהיה הכפיפה גבוהה מקרקעית הכלי התחתון טפח, שלא יעשה אהל עראי: ונותנים ביצה במסננת. שנתנו בה חרדל להסתנון, שרגילין ליתן ביצה טרופה בדברים העכורין והם מתלבנים ומזדככים על ידה: ינומולין. יין ודבש ופלפלין: לִגְיִן. גדול מכוס וקטן מחבית: **הכל לפי האורחים.** אם יש לו אורחין מרובין עושה הרבה, בין בשבת בין ביום טוב בין במועד. והלכה כת"ק שעושוין ינומולין בשבת כפי מה שהן רוצים:

ביאורים והרחבות

192. בגמרא (קלט, ב) למדין: ובלבד שלא יעשה גומא בסודר לשפוך בו את היין, שזה דרך חול. וכן לגבי סינון בכפיפה מצרית - שלא יגביה את הכפיפה מקרקעיתו של הכלי התחתון טפח, שהרי עושה אוהל.

193. גרסינן בגמרא (קמ, א): תנו רבנן: עושוין אנומלין בשבת ואין עושוין אלונטית. איזו היא אנומלין ואיזו היא אלונטית? אנומלין הוא יין ודבש ופלפלין, אלונטית היא יין ישן ומים צלולין ואפרסמון, דעבדי לבי מסותא למיקר (עושים אותו לאחר רחיצה להתקרר מחום הרחיצה, ואסור משום רפואה).